

К. п. н. Магрламова Камілла Газанфарівна
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
Медична освіта в останні роки ХХ століття в Україні

Актуальність проблеми. Україна на зламі тисячоліть перебувала в умовах складного, суперечливого перехідного періоду, де відбувалися зміни відносин власності, політичного ладу, ціннісних орієнтирів. В умовах розвитку демократичної держави необхідно було забезпечити всі права громадян, у тому числі і право на освіту. Все це призводило закономірне зростання ролі вищої освіти як найважливішого чинника формування, передачі та відтворення культури.

Слід зазначити, що до кінця 1980-х років стан підготовки молодих фахівців особливо не змінювалося і підготовка кадрів для різних галузей велася без чіткого контролю потреби у відповідних фахівцях, також відбулося значне подрібнення окремих спеціальностей, що виключало працевлаштування молодих фахівців згідно з одержаною спеціальністю. Проте всі заходи, які планувалися урядом, не призвели до значного покращення підготовки кваліфікованих фахівців для закладів охорони здоров'я. Після закінчення медичного інституту молоді лікарі переважно залишалися працювати в міських і районних лікарнях, а в сільських амбулаторіях висококваліфікованих фахівців не вистачало. За рівнем підготовки молоді фахівці не могли конкурувати на ринку праці з фахівцями зарубіжних країн.

Відрив підготовки фахівців медичного профілю від професійної практики і відсутність контролю за роботою молодих спеціалістів у закладах охорони здоров'я у відповідності з направленням їх для подальшої професійної діяльності в різні лікувально-профілактичні установи України призвели до того, що частина випускників не доїжджає до місця призначення або через кілька років покидала ті місця роботи і працевлаштувалася за власним бажанням переважно в районних і міських закладах охорони здоров'я. Сільські ж лікарні продовжували залишатися не укомплектованим, з необхідністю в лікарях (близько 3 тисяч вакантних місць у сільській

місцевості на початок 1990-х років). Партійних документах наголошувалося на підвищенні економічного розвитку країни, поліпшення матеріально-побутового рівня життя населення, необхідна перебудова вищої школи, основним завданням якої було удосконалення організації навчального процесу.

Державна політика в освіті початку 1990-х років була спрямована на надання можливості вищим медичним навчальним закладам перебудуватися, проводити реструктуризацію всієї діяльності, переобладнати навчально-методичну і матеріальну базу, підвищити рівень професійної підготовки за рахунок збільшення тривалості практичної підготовки – стажування молодих лікарів безпосередньо в лікувально-профілактичних установах.

Однак, незважаючи на значну кількість лікарів, структура вищої медичної освіти не змогла в повному обсязі забезпечити потреби закладів охорони здоров'я висококваліфікованими фахівцями. Недостатня практична спеціалізація молодих медиків призвела до того, що після закінчення медичних інститутів вони були не зовсім готові до самостійної професійної діяльності, не завжди могли швидко приймати потрібне рішення по наданню медичної допомоги населенню.

Система медичної освіти кінця XX століття не відповідала світовому рівню професійної підготовки фахівців, стандартом вимог практичної медицини, не мала об'єктивного контролю професійного рівня фахівця на різних етапах його підготовки.

Також діяли економічні стимули управління навчальним процесом для викладачів, студентів, фахівців на всіх етапах їх атестації. Термін підготовки лікарів-спеціалістів в інтернатурі протягом одного року виявився недостатнім для забезпечення їх готовності до самостійної професійної діяльності, особливо фахівців хірургічного профілю.

В Україні на початку 90-х років XX століття містився середньоевропейський рівень забезпечення практикуючими лікарями – 27 спеціалістів на 10 тис. населення. Укомплектованість лікарських посад

фізичними особами на кінець минулого століття перевищила 84%. У 1980-1990 рр. практично всі випускники вищих медичних навчальних закладів отримали роботу за фахом. Проте з року в рік в системі зберігалось понад 5000 не укомплектованих лікарських посад, з яких половина – в селі.

Медична освіта в останні роки ХХ століття залишалась потенційно перспективним на внутрішньому і малоперспективним на зовнішньому ринках.

На думку міністра охорони здоров'я, саме загрозливий стан здоров'я населення, незадовільні і небезпечні умови, при яких це здоров'я формувалось, зміна суспільних відносин в політиці та економіці країни вимагали реформування системи охорони здоров'я. Нова відповідальність національної системи охорони здоров'я полягала в тому, що в Україні вона стала національною, нерозривно пов'язаною і залежною тільки від інтересів народу та своєї держави.

Мета реформи системи охорони здоров'я полягала у збереженні та зміцненні здоров'я населення, забезпечення кожного громадянина України доступною і необхідною медичною допомогою в повному обсязі і на високому рівні. Для її досягнення необхідно було виконання таких важливих завдань, як забезпечення в межах, можливих для держави, гарантій максимального задоволення і реалізації прав населення України на здоров'я, впровадження і забезпечення дотримання в Україні медичних стандартів, включаючи гігієнічні, фармакологічні, лікувальні, медико-статистичні, які прийняті в усьому цивілізованому світі. Всі ці причини спонукали уряд держави, Міністерство охорони здоров'я до розробки Програми реформи медичної освіти в Україні, яка б сприяла поліпшенню підготовки лікарів у вищих навчальних закладах, зробила медичну освіту конкурентоспроможною на міжнародному ринку, безперервною і підняла її на світовий рівень.

Завдання вищої медичної освіти полягало у сприянні економічному розвитку і процвітання добробуту України і її населення шляхом надання громадянам якісних медичних освітніх, наукових та лікувально-

діагностичних послуг у такому обсязі, які відповідають світовим професійним та етичним стандартам, забезпечували справедливий прибуток і до співробітників вузів цієї області. Цілі медицини необхідно було пов'язувати з конкуренцією на світовому ринку і створенням відповідних конкурентних переваг для цієї галузі. У своїй діяльності медичні організації керувалися оперативним і стратегічним завданням, які стоять перед ними відповідно до економічного і політичного стану країни.

Нова реформа освіти охоплювала не тільки підготовку майбутніх лікарів, але і вимагала нових підходів до навчання майбутніх абітурієнтів медінститутів в загальноосвітніх школах. Згідно з новою програмою на перехідному етапі передбачалася організація при вищих навчальних медичних закладах профільних класів у середніх школах і ліцеях.

Таким чином, після проведених реформ медичної освіти передбачає підготовку медичних кадрів, які б забезпечили поліпшення стану здоров'я населення, їх конкурентоспроможність на світовому ринку праці та підвищення авторитету країни у світі.

В наші дні медична освіта в Україні є невід'ємною частиною національної системи освіти і охорони здоров'я. І вважається одним з кращих в світі, залучаючи щорічно тисячі іноземних студентів. Випускники українських медичних вузів високо цінуються за свої фундаментальні знання і прекрасні практичні навички. Згідно з останніми даними, освітній потенціал України дозволив нам увійти в 10-ку країн-лідерів у сфері міжнародної освіти, про що свідчить актуальний попит на отримання вищої освіти в Україні громадянами інших держав.

Після прийняття Болонського процесу, Україна реформувала свою систему освіти, адаптувавши її таким чином до стандартів Європейського Союзу. На даний момент підготовка фахівців для сфери охорони здоров'я здійснюється у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, серед яких: 64 медичних коледжів, 47 медичних училищ та їх філій, 2 інститути медсестринства, 12 медичних університетів, 2

медичні академії, 1 національний фармацевтичний університет і 3 академії післядипломної освіти. Шість медичних університетів і одна медична академія післядипломної освіти мають статус національних. Варто зазначити, що Український диплом сьогодні отримує широке міжнародне визнання, а рівень професійної підготовки – високі оцінки зарубіжних роботодавців.

Структура вищої медичної освіти в Україні заснована на системах освіти передових країн світу у відповідності з рекомендаціями ЄС, ЮНЕСКО, ООН та інших міжнародних організацій. Будучи невід'ємною складовою української освітньої системи, вища медична освіта в Україні регулюється законом «Про вищу освіту», положенням «Про спеціалізації (інтернатури)» та положенням «Про клінічній ординатурі». Чотирирівнева система навчальних закладів забезпечує якісне навчання з подальшим наданням таких кваліфікаційних рівнів як Молодший спеціаліст (2-3 роки), Бакалавр (3-4 роки), Спеціаліст (6 років) і Магістр (1-2 роки).

Тому перед державою та її урядом постали задачі, які необхідно було вирішити для забезпечення всіх ланок народного господарства здоровими працівниками, високого рівня медичних послуг, підвищення авторитету країни та її конкурентоспроможності фахівців на міжнародному ринку праці.

Висновки. Аналіз розвитку медичної освіти в Україні показав, що екстенсивний шлях розвитку системи охорони здоров'я, збільшення кількості медичних інститутів в Україні призвели переважно лише до збільшення контингенту студентів та випуску фахівців. Однак, незважаючи на те, що в Україні забезпеченість лікарями на 10000 населення була майже вдвічі більше, ніж в державах з високим рівнем медичної допомоги, система вищої освіти не змогла забезпечити лікувально-профілактичні заклади необхідними висококваліфікованими фахівцями, які могли б надавати відповідні медичні послуги і конкурувати професіоналізму з фахівцями країн Заходу. Той рівень фінансування державою медичних освітніх установ і галузі в цілому, який був до 1991 року, призвів до слабкого навчально-методичного забезпечення

педагогічного процесу і невідповідності його матеріально-технічної бази сучасним вимогам освіти розвинених країн світу.

Список використаних джерел

1. Белянова В. Д. Эволюция структуры медицинской науки и ее отражение в системе медицинского образования / В. Д. Белянова. — М., 1989. — 29 с.
2. Доннелли К., Ризви С., Барбер М. Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция (пер. с англ. Н. Микшиной) // Вопросы образования. — 2013. — № 3. — С. 152–229.
3. Колісник-Гуменюк Ю. І. Розвиток медичної освіти в Україні : ретроспективний погляд / Ю. І. Колісник-Гуменюк // Молодь і ринок. — 2009. — № 10 (57). — С. 136—141.
4. Кремень В. Г. Розвиток освіти України в контексті загальноцивілізаційних змін / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія проф. освіти. — 2005. — №4. — С. 9–16.
5. Кудикіна Н. В. Гра / Н. В. Кудикіна // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — С. 39—140.
6. Кумбс, Г. Филипп. Кризис образования в современном мире: системный анализ / Ф. Г. Кумбс; пер. с англ. С. Л. Володиной, В. А. Кузнецова, С. П. Романовой. — М.: Прогресс, 1970. — 261 с.
7. Стражев В.И. Образование и наука в современном обществе 2004 — 357с..
8. Указ Президента Украины от 14 сентября 2000 года «О Программе интеграции Украины в Европейский Союз».